

OLIIY TA'LIM TIZIMIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM OLISHLARNI
TASHKIL ETISH.

A'zamxonov Saidabzalxon Xasanboy o'g'li
O'zbekiston Milliy universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti
“Sosiologiya” kafedrası Tayanch doktoranti (PhD)

Annotatsiya: *Mazkur maqolada muallif Oliy ta'lim tizimida talabalarning mustaqil ta'lim olishlari, Shu bilan birga, mustaqil ish, uni rejalashtirish, tashkiliy shakl va usullari, natijalarni kuzatish tizimi oliy ta'lim amaliyotidagi eng zaif nuqtalardan biri va pedagogik nazariyaning, ayniqsa, zamonaviy o'quv-uslubiy ta'limga nisbatan kam o'rganilgan muammolaridan biri ekanligini ilmiy tahlil etgan. Ushbu maqolada muallif bilimlarni o'zlashtirishning faol usullariga yo'naltirishni, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishni, shaxsning ehtiyojlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda innovatsion ta'limdan individuallashtirilgan ta'limga o'tishni nazarda tutadi. Talabalarning mustaqil ishi rolini kuchaytirish universitetdagi o'quv jarayonini tashkil etishni tubdan qayta ko'rib chiqishni anglatadi, u bilim olish qobiliyatini rivojlantiradigan, talabaning o'zini o'zi rivojlantirish, ijodiy qo'llash qobiliyatini shakllantiradigan tarzda qurilishi kerakligini va olingan bilimlar, zamonaviy dunyoda kasbiy faoliyatga moslashishtirish zaruriyati haqida ta'kidlab o'tgan.*

Аннотация: *В данной статье автор указывает, что самостоятельное обучение студентов в системе высшего образования, вместе с тем, самостоятельная работа, ее планирование, организационные формы и методы, система контроля результатов являются одним из самых слабых мест в практике высшего образования и педагогическая теория, особенно современная или научно проанализированная, представляют собой одну из наименее изученных проблем в отношении учебного плана. В данной статье автор обращается к активным методам получения знаний, развитию творческих способностей учащихся, переходу от инновационного образования к индивидуализированному обучению с учетом потребностей и возможностей личности. Усиление роли самостоятельной работы студентов означает коренной пересмотр организации учебного процесса в вузе, она должна быть построена таким образом, чтобы развивать способность к получению знаний, формировать у студента способность к саморазвитию, творческому применению, и полученные знания, в современном мире подчеркивают необходимость адаптации к профессиональной деятельности.*

Annotation: *In this article, the author points out that students' independent education in the higher education system, at the same time, independent work, its planning, organizational forms and methods, the system of monitoring results is one of the weakest points in the practice of higher education, and pedagogical theory, especially modern scientifically analyzed that it is one of the less studied problems in relation to curriculum*

education. In this article, the author refers to the active methods of knowledge acquisition, development of students' creative abilities, transition from innovative education to individualized education, taking into account the needs and capabilities of the individual. Strengthening the role of independent work of students means a fundamental revision of the organization of the educational process at the university, it should be built in a way that develops the ability to acquire knowledge, forms the student's ability to self-develop, creative application, and the acquired knowledge, in the modern world emphasized the need to adapt to professional activity.

Kalit soʻzlar: *diversifikatsiya, motivatsion, protsessual, individuallashtirish, aktuallik, passivlik, fundamental, innovatsiya, interfaol metod, intellektual, menejment, trening, immersion usuli, SIW, differensiya*

Kirish

Oliy ta'limning asosiy vazifasi o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini tarbiyalash va innovatsiyalarga qodir bo'lgan mutaxassisning ijodiy shaxsini shakllantirishdir. Bu muammoni faqat o'qituvchidan talabaga tayyor shaklda o'tkazish orqali hal qilish qiyin. O'quvchini passiv bilim iste'molchisidan muammoni shakllantirish, uni yechish yo'llarini tahlil qilish, optimal natijani topish va uning to'g'riligini isbotlay oladigan faol bilim yaratuvchiga o'tkazish zarur. Hozirgi oliy ta'lim islohoti o'qitish paradigmasidan ta'lim paradigmasiga o'tish bilan uzviy bog'liqdir. Shu munosabat bilan shuni e'tirof etish kerakki, talaba mustaqil ishi (SIW) nafaqat o'quv jarayonining muhim shakli, balki uning asosiga aylanishi kerak.

Bu bilimlarni o'zlashtirishning faol usullariga yo'naltirishni, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishni, shaxsning ehtiyojlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda innovatsion ta'limdan individuallashtirilgan ta'limga o'tishni nazarda tutadi. Bu faqat mustaqil ish uchun soatlar sonini oshirish haqida emas. Talabalarning mustaqil ishi rolini kuchaytirish universitetdagi o'quv jarayonini tashkil etishni tubdan qayta ko'rib chiqishni anglatadi, u bilim olish qobiliyatini rivojlantiradigan, talabaning o'zini o'zi rivojlantirish, ijodiy qo'llash qobiliyatini shakllantiradigan tarzda qurilishi kerak. olingan bilimlar, zamonaviy dunyoda kasbiy faoliyatga moslashish usullari. Shu bilan birga, mustaqil ish, uni rejalashtirish, tashkiliy shakl va usullari, natijalarni kuzatish tizimi oliy ta'lim amaliyotidagi eng zaif nuqtalardan biri va pedagogik nazariyaning, ayniqsa, zamonaviy o'quv-uslubiy ta'limga nisbatan kam o'rganilgan muammolaridan biridir. vaziyat (oliy ta'limni diversifikatsiya qilish, ta'lim standartlarini joriy etish, pedagogik monitoring tizimini joriy etish va boshqalar).

Talabalarning mustaqil ishlarini rejalashtirish va tashkil etishga bag'ishlangan tadqiqotlarda (L.G.Vyatkin, M.G.Garunov, B.P.Esipov, V.A.Kozakov, I.Ya.Lerner, M.I.Maxmutov, N.A.Polovnikova, P.I.Pidkasisty va boshqalar) umumiy didaktik, psixologik, tashkiliy va faoliyati, bu faoliyatning uslubiy, mantiqiy va boshqa jihatlari ko'rib chiqiladi, o'rganilayotgan muammoning ko'p jihatlari, ayniqsa, an'anaviy

didaktik rejada ochib beriladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning mustaqil sinf va sinfdan tashqari bilish faoliyatini motivatsion, protsessual, texnologik ta'minlash masalalari alohida e'tiborni talab qiladi - o'quvchilarning individual qiziqishlari, qobiliyatlari va moyilliklarini hisobga oladigan yaxlit pedagogik tizim.

Avvalo, talabalarning mustaqil ishi nima ekanligini aniq belgilash kerak. Umuman olganda, bu kelajakdagi mutaxassisning tafakkurini tarbiyalash bilan bog'liq har qanday faoliyat. Talabaniq mustaqil fikrlash, kognitiv faolligi yuzaga kelishi uchun sharoit yaratadigan har qanday mashg'ulot turi mustaqil ish bilan bog'liq. Keng ma'noda mustaqil ish talabalarning sinfda ham, undan tashqarida ham, o'qituvchi bilan aloqada bo'lgan va u yo'qligidagi barcha mustaqil faoliyatining yig'indisi sifatida tushunilishi kerak.

talabalar mustaqil ishlarini quydagicha amalga oshirishlari mumkin:

- To'g'ridan-to'g'ri auditoriya mashg'ulotlari jarayonida - ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlarida, laboratoriya ishlarini bajarishda;
- O'qituvchi bilan jadvaldan tashqari aloqada - ta'lim masalalari bo'yicha maslahatlashuvlarda, ijodiy aloqalar jarayonida, qarzlarni bartaraf etishda, individual topshiriqlarni bajarishda va hokazo;
- Kutubxonada, uyda, yotoqxonada, kafedrada talaba o'quv-ijodiy topshiriqlarni bajarayotganda;

Ushbu turdagi ishlarning chegaralari ancha xiralashgan va mustaqil ish turlarining o'zi kesishadi. Shunday qilib, talabalarning mustaqil ishi sinfda ham, undan tashqarida ham bo'lishi mumkin. Shunga qaramay, talabalarning mustaqil ishi masalalarini ko'rib chiqishda ular asosan sinfdan tashqari ishlarni anglatadi. Shuni ta'kidlash kerakki, sinfda ishlash jarayonida bilimlarni faol egallash uchun, hech bo'lmaganda, o'quv materialini tushunish va eng maqbul tarzda uni ijodiy idrok etish kerak. Haqiqatda, ayniqsa, kichik kurslarda o'rganilayotgan materialni tushunish elementlari bilan yodlash tendentsiyasi kuchli. Kafedralar va o'qituvchilar ko'pincha o'z fanlarini taqdim etishda mantiqiy tamoyilning rolini oshirib yuborishadi va uni talabalar tomonidan idrok etish muammosiga e'tibor bermaydilar. Ichki va fanlararo aloqalar sust yoritilgan, uzluksiz o'quv dasturlari mavjudligiga qaramay fanlar ketma-ketligi juda past. Aloqalar bilan ta'minlanmagan o'quvchilarning bilimlari yomon saqlanmoqda. Bu, ayniqsa, fundamental tayyorgarlikni ta'minlaydigan fanlar uchun xavflidir.

Ta'lim standartlari talabaniq o'qish vaqtining yarmini darsdan tashqari ishlarga ajratsa-da, ko'p hollarda bu me'yor saqlanib qolmaydi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar soni va hajmi va fan bo'yicha nazorat tadbirlari ko'p hollarda o'qituvchi yoki kafedra tomonidan "qancha ko'p bo'lsa, shuncha yaxshi" tamoyili asosida belgilanadi. Hatto mutaxassis har doim ham bajarilmaydi, ya'ni. o'qituvchilarning shaxsiy tajribasi, topshiriqning murakkabligi va uni tayyorlash uchun zarur bo'lgan vaqtni baholash bilan oqlanadi. Turli fanlar bo'yicha uy vazifalarini topshirish muddatlari har doim ham o'z vaqtida muvofiqlashtirilmaydi, bu esa vaqt bo'yicha mustaqil ishlarning notekis

taqsimlanishiga olib keladi. Bu omillarning barchasi talabalarni ishni bajarishga, aldashga va paradoksal ravishda talabaning ushbu ishga sarflaydigan vaqtini qisqartirishga rasmiy munosabatda bo'lishga undaydi. Uy vazifalarini, kurs loyihalarini va ishlarni (ba'zan pullik) o'z-o'zidan bajarmaslik, shuningdek, nazorat tadbirlarida aldash va aldash varaqlari juda keng tarqalgan. Ko'pgina o'quv vazifalari talabalarning faol ishlashi uchun belgilanmagan, ularni amalga oshirish ko'pincha bir qator rasmiy harakatlar darajasida, ijodiy yondashuvsiz va hatto bajarilgan operatsiyalarni tushunmasdan amalga oshirilishi mumkin.

Talabalar mustaqil ishining maqsadi - turli manbalardan yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayonida ularning shaxsiy rivojlanishi. Mustaqil ishlarga darsliklar, o'quv-uslubiy qo'llanmalar, psixologiya klassiklarining ilmiy ishlari, monografiyalar, ilmiy maqolalar to'plamlari va ilmiy ma'ruzalar, ixtisoslashtirilgan psixologik jurnallardagi ilmiy maqolalar, davriy nashrlardagi psixologiyaga oid materiallar, badiiy adabiyotlar bilan ishlash kiradi. So'nggi paytlarda mustaqil ishlarda elektron shakldagi manbalar (Internet tizimi, kompyuter dasturlari va elektron tashuvchilardagi ma'lumotlar) bilan ishlash katta o'rin egalladi. Talabalarning mustaqil ishlariga insholar, izohlar, tezislar yozish kiradi.

Darsliklar va o'quv qo'llanmalari bilan ishlash ko'pincha talaba uchun eng ko'p vaqtni oladi.

Psixologiyada darslikni fan bo'yicha barcha yoki deyarli barcha dasturiy materiallarni o'z ichiga olgan kitob deb atash odatiy holdir. Qoidaga ko'ra, darsliklar mualliflar guruhlaridan tuziladi, darslik muhri esa tegishli ta'lim organlaridan tomonidan belgilanadi. Darslik dasturning barcha masalalarini to'liq qamrab olishga da'vo qilmaydi va fan bo'yicha o'quv materialini o'z ichiga oladi, shu bilan birga alohida mavzular to'liq ishlab chiqilishi mumkin, dasturning boshqa mavzulari umuman ko'rib chiqilmaydi.

Darslik va o'quv qo'llanma bilan ishlash ham tizimli bo'lishi kerak. U uch bosqichdan iborat. Birinchi bosqichda talaba darslik yoki o'quv qo'llanma bilan tanishadi, mualliflarning ism-shariflariga, izohlarga e'tibor beradi, mazmunini ko'rib chiqadi, mundarija, diagramma, chizmalarni ko'zdan kechiradi, o'zi qiziqqan matnga murojaat qiladi. .

Ikkinchi bosqichda talaba darslikni (qo'llanmani) birinchi sahifasidan to oxirgi sahifasigacha alohida varaqlarda majburiy yozuvlar bilan diqqat bilan o'qib chiqadi (kitoblarga eslatma qo'yish tavsiya etilmaydi). Ushbu belgilar o'qilgan narsalarni asosiy va ikkilamchi, muhim va ahamiyatsiz, qiziqarli va qiziq bo'lmagan, hodisalarning ta'riflari va tavsiflarini, shuningdek, materialni farqlashning boshqa mezonlaridan foydalangan holda farqlash imkonini beradi. Bunday holda, eslatmada manba sahifasi va uning nomi ko'rsatilishi shart.

Uchinchi bosqichda kitobning qisqacha mazmuni amalga oshiriladi, eslatmalar asosida material so'zma-so'z yoziladi yoki uning ma'nosi bayon qilinadi, lekin har doim

ko'chirma manbaning qaysi sahifasida olinganligi belgilanadi. Bu kelajakda kurs ishlari, ilmiy ishlar yozishda, plagiatdan qochish uchun tezis yozishda yordam beradi.

Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, psixologiya darsliklarida ko'pincha barcha nazariy yondashuvlar hisobga olinmaydi va shuning uchun nisbatan tizimli bilimga ega bo'lish uchun bir fan bo'yicha bir nechta darsliklar va etarli miqdordagi darsliklarni o'rganish kerak. Afsuski, ayrim o'quvchilar darslik va o'quv qo'llanmalaridan quyidagi tarzda foydalanadilar. Seminarlarga, test yoki imtihonga tayyorgarlik ko'rayotganda, ular kitobning mazmuni bo'limini, ularning fikricha, savolga to'liq mos keladigan paragrafni qidiradilar. Darslikdan bunday foydalanishni uni o'rganish deb bo'lmaydi va bu yo'l bilan olingan bilim tizimli bo'lmaydi. Klassiklarning asarlari bilan tanishishning boshlanishi, qoida tariqasida, psixologiya bo'yicha antologiyalar bilan ishlashda sodir bo'ladi, ular tuzuvchilarning fikriga ko'ra, talaba uchun zarur bo'lgan ilmiy ishlarning parchalarini o'z ichiga oladi. Biroq, antologiyalar materiallari dunyoga mashhur olimlarning ilmiy yutuqlari haqida to'liq ma'lumot bermaydi va shuning uchun ma'lum bir ketma-ketlikda, albatta, talabani manfaatlarini hisobga olgan holda, asosiy narsalarni diqqat bilan o'rganish kerak. psixologiyaga oid klassik asarlar.

Talabalarning faol mustaqil ishi faqat jiddiy va barqaror motivatsiya mavjud bo'lganda mumkin. Eng kuchli rag'batlantiruvchi omil - bu keyingi samarali kasbiy faoliyatga tayyorgarlik. Mustaqil ishlarni faollashtirishga yordam beradigan ichki omillarni ko'rib chiqing. Ular orasida quyidagilar mavjud:

1. Bajarilgan ishning foydaliligi. Agar talaba o'z ishining natijalari ma'ruza kursida, uslubiy qo'llanmada, laboratoriya ustaxonasida, nashrni tayyorlashda yoki boshqa usullarda qo'llanilishini bilsa, u holda topshiriqni bajarishga bo'lgan munosabat yaxshi tomonga sezilarli darajada o'zgaradi. bajarilayotgan ishlarning sifati oshadi. Shu bilan birga, talabani psixologik jihatdan shakllantirish, unga ishning qanchalik zarurligini ko'rsatish muhimdir. Foydali omildan foydalanishning yana bir varianti - kasbiy tayyorgarlikda ish natijalaridan faol foydalanish. Masalan, agar talaba kichik kurslardan birida diplom (malakaviy) ishi uchun topshiriq olgan bo'lsa, u bir qator gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy, tabiiy fanlar va umumiy kasbiy tsikllar bo'yicha mustaqil topshiriqlarni bajarishi mumkin. fanlar bo'lib, ular keyinchalik uning malakaviy ishiga bo'limlar sifatida kiritiladi.

2. Talabalarning ijodiy faoliyatda ishtiroki. Bu ma'lum bir bo'limda olib boriladigan tadqiqot, ishlab chiqish yoki uslubiy ishlarda ishtirok etish bo'lishi mumkin.

3. Muhim motivatsion omil - intensiv pedagogika. U ta'lim jarayoniga faol usullarni, birinchi navbatda, innovatsion va tashkiliy-faol o'yinlarga asoslangan o'yin mashg'ulotlarini joriy qilishni o'z ichiga oladi. Bunday o'yinlarda faqat qaror qabul qilish ko'nikmalarini egallash emas, balki ob'ekt haqida bir tomonlama ma'lum bilimlardan ko'p tomonlama bilimga o'tish, uni etakchi qarama-qarshiliklarni aniqlash

bilan modellashtirish mavjud. Ushbu yondashuvdagi birinchi qadam biznes yoki vaziyatli o'rganish shakllari, shu jumladan kompyuterlardan foydalanadiganlardir.

4. O'quv fanlari bo'yicha olimpiadalarda, ilmiy tadqiqot yoki amaliy ishlar bo'yicha tanlovlarda qatnashish va hokazo.

5. Bilimlarni nazorat qilish uchun rag'batlantiruvchi omillardan foydalanish (jamlangan baholar, reyting, testlar, nostandart imtihon tartiblari). Bu omillar, ma'lum sharoitlarda, raqobatbardoshlikka intilishni keltirib chiqarishi mumkin, bu o'z-o'zidan talabning o'zini o'zi takomillashtirish uchun kuchli motivatsion omil hisoblanadi.

6. Talabalarni o'qish va ijodiy faoliyatdagi muvaffaqiyatlari uchun rag'batlantirish (stipendiyalar, bonuslar, rag'batlantirish ballari) va yomon o'qish uchun sanksiyalar. Masalan, muddatidan oldin topshirilgan ish uchun siz oshirilgan belgini qo'yishingiz mumkin, aks holda uni kamaytirishingiz mumkin.

7. Darsda ham, undan tashqarida ham bajariladigan vazifalarni individuallashtirish, ularni doimiy ravishda yangilab turish.

8. Kuchli tarbiyaviy ish va birinchi navbatda mustaqil ishning rag'batlantiruvchi omili o'qituvchi shaxsidir. O'qituvchi o'quvchiga kasb egasi, ijodkor sifatida namuna bo'la oladi. O'qituvchi o'quvchining ijodiy imkoniyatlarini ochishda, uning ichki o'sishi istiqbollari aniqlashda yordam berishi mumkin va kerak.

9. Mustaqil ta'lim faoliyati uchun motivatsiyani o'quv jarayonini tashkil etishning tsiklik mashg'ulot ("immersion usuli") kabi shaklidan foydalanish orqali oshirish mumkin. Ushbu usul sizga materialni o'rganishni faollashtirishga imkon beradi, chunki ma'lum bir fan bo'yicha darslar orasidagi intervalni qisqartirish kurs mazmuniga doimiy e'tibor berishni talab qiladi va unutish darajasini pasaytiradi. Ushbu turdagi treningning o'zgarishi kursning bir nechta mavzularini qamrab olgan va o'zaro bog'liq muammolarni hal qilishga qaratilgan ko'p soatlik amaliy mashg'ulotlar o'tkazishdir.

Universitetda talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishning strategik yo'nalishidagi asosiy narsa uning alohida turlarini optimallashtirish emas, balki barcha turdagi darslarda darsda va undan tashqarida talabalarning yuqori faolligi, mustaqilligi va mas'uliyati uchun sharoit yaratishdir. ta'lim faoliyati.

Eng oddiy usul - mustaqil ish foydasiga auditoriya mashg'ulotlari sonini qisqartirish - ta'lim sifatini yaxshilash yoki hatto bir xil darajada ushlab turish muammosini hal qilmaydi, chunki sinfdagi ish hajmining kamayishi har doim ham o'z-o'zidan o'tish bilan birga bo'lmaydi. passiv tarzda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan mustaqil ishning haqiqiy o'sishi.

Oliy kasbiy ta'lim standartlarida talabning vaqt byudjetining kamida yarmi darsdan tashqari ishlarga ajratiladi - butun o'qish davri uchun haftasiga o'rtacha 27 soat. Bu vaqt mustaqil ish uchun to'liq ishlatilishi mumkin. Bundan tashqari, auditoriya vaqtining ko'p qismi mustaqil ishlarni ham o'z ichiga oladi. Shunday qilib, o'quv jarayonida mustaqil ishlash uchun etarli vaqt bor, bu vaqtdan qanday samarali foydalanish masalasi.

Umuman olganda, o'quv jarayonini talabalarning mustaqil ishi asosida qurishning ikkita asosiy yo'nalishi mavjud. Birinchisi, darsda mustaqil ishlarning rolini oshirish. Bu yo'lni amalga oshirish o'qituvchilardan o'quvchilar mustaqilligini yuqori darajada ta'minlash va kadrlar tayyorlash sifatini oshirish mumkin bo'lgan sinf faoliyatini tashkil etishning uslub va shakllarini ishlab chiqishni talab etadi.

Ikkinchisi, sinfdan tashqari vaqtlarda talabalarning mustaqil ishning barcha sohalarida faolligini oshirish. Sinfdan tashqari ishlarda talabalarning faolligini oshirish bir qator qiyinchiliklar bilan bog'liq. Birinchidan, bu ko'pchilik talabalarning ham, o'qituvchilarning ham kasbiy va psixologik jihatdan tayyor emasligi. Bundan tashqari, mustaqil ishlarni samarali tashkil etish uchun o'quv jarayonining mavjud axborot ta'minoti yetarli emas.

Talabalarning mustaqil ishlarini (SIW) tashkil etishning asosiy vazifasi har qanday shakldagi sinfdan intellektual tashabbus va tafakkurni rivojlantirish uchun psixologik-didaktik sharoitlarni yaratishdir. Talabani passiv roli bilan ma'lum topshiriqlarni rasmiy bajarishdan muammoli masalani hal qilishda o'z fikrini shakllantirish bilan kognitiv faoliyatga o'tish bilan barcha talabalarni individual ishlashga o'tkazish SSVni tashkil etishning asosiy printsiplari bo'lishi kerak. Masalalar va vazifalar. SIWning maqsadi talabaga kelajakda o'z malakalarini doimiy ravishda oshirish qobiliyatini singdirish uchun avvalo o'quv materiallari, so'ngra ilmiy ma'lumotlar bilan mazmunli va mustaqil ishlashga o'rgatish, o'z-o'zini tashkil etish va o'z-o'zini tarbiyalash asoslarini yaratishdan iborat.

SSVni tashkil etishda hal qiluvchi rol o'qituvchiga tegishli bo'lib, u o'quvchi bilan "umuman" emas, balki o'ziga xos shaxs, kuchli va zaif tomonlari, individual qobiliyatlari va moyilliklari bilan ishlashi kerak. O'qituvchining vazifasi o'quvchining kelajakdagi yuqori malakali mutaxassis sifatidagi eng yaxshi fazilatlarini ko'rish va rivojlantirishdir.

Mustaqil masalalarni yechish natijalariga ko'ra har bir dars uchun baho berilishi kerak. Talabani amaliy darsga dastlabki tayyorgarligini baholash ekspress test (yopiq shakldagi test topshiriqlari) orqali 5, maksimal - 10 daqiqa davomida amalga oshirilishi mumkin. Shunday qilib, intensiv ish bilan har bir o'quvchiga har bir darsda kamida ikkita ball qo'yish mumkin.

Modul yoki bo'lim materiallariga asoslanib, talabaga uy vazifasini berish va bo'lim yoki modul bo'yicha oxirgi amaliy mashg'ulotda uning o'rganish natijalarini umumlashtirish tavsiya etiladi (masalan, dars uchun umumiy test o'tkazish). Modul, har bir talabani baholarini muhokama qiling, baholarini oshirishni istagan talabalarga qo'shimcha topshiriqlar bering. Ushbu topshiriqlarni bajarish natijalari semestr oxirida, test haftasida bahoni oshiradi, ya'ni. semestr boshidagi reyting faqat joriy ish uchun, test haftasi oxiridagi reyting esa barcha qo'shimcha ish turlarini hisobga oladi.

SIWning turli shakllaridan "ish o'yinlari" yuqori kurslarda amaliy mashg'ulotlar uchun eng mos keladi. O'yin mavzusi muayyan ishlab chiqarish muammolari bilan bog'liq bo'lishi yoki amaliy xarakterga ega bo'lishi mumkin, dolzarb muammolar bo'yicha vaziyatni modellashtirish vazifalarini o'z ichiga oladi va hokazo. Ishbilarmonlik o'yinining maqsadi o'quvchiga simulyatsiya sharoitida rivojlanish va qaror qabul qilish imkoniyatini berishdir.

Seminar va amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishda talabalar SIWni ham yakka tartibda, ham kichik guruhlarda (ijodiy jamoalarda) bajarishlari mumkin, ularning har biri o'z loyihasini (topshiriqlarini) ishlab chiqadi. Tugallangan loyiha (muammoli vazifani hal qilish) keyin boshqa jamoa tomonidan aylanma tizimda ko'rib chiqiladi. Ommaviy muhokama qilish va o'z versiyasini himoya qilish CDS rolini oshiradi va uni sifatli amalga oshirish istagini kuchaytiradi. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishning ushbu tizimi tadqiqot elementlarini topshiriqlarga kiritish, vazifalarni soddalashtirish yoki murakkablashtirish imkonini beradi.

Talabalarining oddiy amaliy mashg'ulotlardagi faolligini SIWning yangi shaklini joriy etish orqali oshirish mumkin, uning mohiyati shundan iboratki, har bir topshiriq uchun talaba o'ziga xos individual topshiriq (variant) oladi, shu bilan birga topshiriqning sharti bir xil bo'ladi. barcha talabalar uchun va dastlabki ma'lumotlar boshqacha. Vazifani boshlashdan oldin o'qituvchi faqat umumiy ko'rsatmalar beradi (yechishning umumiy tartibi, muayyan miqdorlarning aniqligi va o'lchov birliklari, mavjud ma'lumotnomalar va boshqalar). SIWni o'qituvchi tomonidan tekshirilgan natijalar bilan sinfda amalga oshirish talabalarni texnik hisob-kitoblarni malakali va to'g'ri bajarishga, hisoblash vositalaridan va ma'lumotnoma ma'lumotlaridan foydalanishga o'rgatadi. O'rganilayotgan material chuqurroq o'zlashtiriladi, talabalarining ma'ruzalarga munosabati o'zgaradi, chunki mavzu nazariyasini tushunmasdan, yaxshi konspektsiz muammoni hal qilishda muvaffaqiyatga ishonish qiyin. Bu amaliy va ma'ruza mashg'ulotlariga qatnashish darajasini oshiradi.

Amaliy mashg'ulotlarda SIW ning yana bir shakli o'qituvchi tomonidan o'quvchilarga nazorat savollari bilan birga tarqatiladigan sxemalar, sxemalar, dasturlar va boshqalarni mustaqil o'rganish bo'lishi mumkin, ularga dars davomida talaba javob berishi kerak. Laboratoriya mashg'ulotlarini o'tkazish, boshqa o'quv faoliyati turlari kabi, faol o'qitish usullaridan foydalanish va individual yondashuv asosida SIWni tashkil qilish uchun ko'plab imkoniyatlarni o'z ichiga oladi.

Keyingi yillarda nazoratning an'anaviy shakllari – kollokvium, test, imtihonlar bilan bir qatorda yangi usullar ham keng joriy etilmoqda, ya'ni talabalarining mustaqil ishini tashkil etish zamonaviy ta'lim texnologiyalariga asoslangan. Oliy kasbiy ta'limning zamonaviy amaliyotida bunday texnologiya sifatida ko'pincha ta'limning reyting tizimi ko'rib chiqiladi, bu talaba va o'qituvchiga ta'lim faoliyati sub'ektlari sifatida harakat qilish imkonini beradi, ya'ni sherik bo'ling.

Ta'limning reyting tizimi o'quvchilarni ko'p balli baholashni o'z ichiga oladi, ammo bu besh ballik shkaladan oddiy o'tish emas, balki o'quvchilarning individual qobiliyatlarini baholash doirasi kengayishini ob'ektiv ravishda aks ettirish imkoniyatidir. u yoki bu turdagi mustaqil ishlarni bajarishga sarflangan harakatlar. Differensiyalangan individual vazifalar blokini yaratish uchun juda ko'p imkoniyatlar mavjud, ularning har biri o'z "narxi" ga ega. Reytingli ta'limning to'g'ri tashkil etilgan texnologiyasi boshidanoq besh ballik baholash tizimidan voz kechish va unga faqat umumlashtirganda, ya'ni o'quvchilar to'plagan ballar odatdagi baholarga (a'lo, yaxshi, qoniqarli) aylantirilganda kelish imkonini beradi. , qoniqarsiz). Bundan tashqari, reyting tizimi o'ziga xoslik, mustaqil ish yoki ilmiy muammolarni hal qilish uchun topshiriqlarni bajarish yondashuvlarining yangiligi uchun qo'shimcha rag'batlantiruvchi ballarni o'z ichiga oladi. Talaba darsdan tashqari mashg'ulotlarda (olimpiada, konferensiyalarda qatnashish; individual ijodiy topshiriqlar, referatlar bajarish; ilmiy to'garak ishida qatnashish va h.k.) ishtirok etish orqali ta'lim reytingini oshirish imkoniyatiga ega. Shu bilan birga, ishini vaqtida topshirishga shoshilmayotgan talabalar ham salbiy ball olishlari mumkin. Shu bilan birga, alohida talabalar tomonidan dasturning tezroq o'tishi rag'batlantiriladi. Misol uchun, agar talaba guruh oldidan test topshirishga yoki mustaqil ish yozishga tayyor bo'lsa, unga qo'shimcha ball qo'shishingiz mumkin.

Reyting tizimi – o'quv jarayonida bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish sifatini, mustaqil ishlarning rejalashtirilgan hajmining bajarilishini muntazam nazorat qilib borishdan iborat. Ko'p balli baholash tizimini yuritish, bir tomondan, ballar oralig'ida o'quvchilarning individual xususiyatlarini aks ettirishga imkon beradi, boshqa tomondan, talabalarning muayyan turdagi ishlarni bajarishga sarflagan sa'y-harakatlarini ball bilan ob'ektiv baholashga imkon beradi. . Shunday qilib, o'quv faoliyatining har bir turi o'ziga xos "narx" ni oladi. Ma'lum bo'lishicha, talaba tomonidan benuqson bajarilgan ishning "xarajati" topshiriqni muvaffaqiyatli bajarish uchun zarur bo'lgan u o'rgangan o'quv materiali jamida uning tayyorgarligi sifatining miqdoriy o'lchovidir. Intizom bo'yicha reytingni yakuniy besh ballik bahoga aylantirish uchun ishlab chiqilgan shkala mavjud bo'lib, uni o'qituvchi ham, talaba ham oson hisoblab chiqadi: maksimal ballning 85% -100% - "a'lo", 70% -85% - " yaxshi", 50% - 70% - "qoniqarli", maksimal miqdorning 50% yoki undan kami - "qoniqarsiz". · asosiy e'tibor o'quv faoliyatining faol turlarini tashkil etishga qaratiladi, o'quvchilarning faolligi taklif etilgan vazifalarni ijodiy idrok etishga o'tadi;

· o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarda hamkorlik va birgalikda ijod qilish, o'qituvchining har bir o'quvchining "Men-kontseptsiyasi"ning individual o'ziga xosligi faktiga psixologik va amaliy tayyorgarligi vujudga keladi;

· o'qituvchining talabalarning mustaqil ishiga aralashuvining turli xil rag'batlantiruvchi, hissiy-tartibga soluvchi, yo'naltiruvchi va tashkil etuvchi usullari (zarurat bo'lganda) nazarda tutilgan;

O'qituvchi o'qituvchi-menejer va o'quv direktori vazifasini bajaradi, talabalarga minimal zarur o'quv qo'llanmalarini taklif qilishga tayyor va nafaqat ta'lim ma'lumotlarini uzatadi; talaba o'qituvchi bilan birga faoliyat sub'ekti sifatida harakat qiladi va uning individualligini rivojlantirish asosiy ta'lim maqsadlaridan biri sifatida ishlaydi;

ta'lim ma'lumotlari o'rganish maqsadi sifatida emas, balki o'quv faoliyatini tashkil etish vositasi sifatida ishlatiladi.

Ta'limning reyting tizimi o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari (muammo, dialog, muhokama, evristik, o'yin va boshqa ta'lim texnologiyalari) orqali amalga oshirilgan taqdirda, o'quvchilarning mustaqil bilish faoliyatining eng katta axborot, protsessual va ijodiy mahsuldorligini ta'minlaydi.

Aksariyat talabalar tayyorgarlik natijalarini kuzatishning bunday tizimiga ijobiy munosabatda bo'lib, ta'limning reyting tizimi semestr davomida ularning kuchlarini teng taqsimlashga hissa qo'shishini, o'quv ma'lumotlarini o'zlashtirishni yaxshilashini va tizimli ishlashni ta'minlaydi. amaliy ish” mashg'uloti davomida. Mustaqil ta'lim uchun taklif qilinadigan ko'plab turli xil topshiriqlar va ularni baholashning turli shkalalari talabaga ularning muvaffaqiyatini kuzatish imkonini beradi va agar xohlasa, ular doimo kutmasdan o'z reytingini (qo'shimcha mustaqil ish turlarini bajarish orqali) yaxshilash imkoniyatiga ega. imtihon uchun. Mamlakatimizning ayrim oliy o'quv yurtlarida reyting tizimini joriy etish tajribasi natijalarini tahlil qilar ekanmiz, shuni ta'kidlab o'tish mumkinki, o'quv jarayonini ta'limning reyting tizimi doirasida mustaqil ishlarning har xil turlaridan foydalangan holda tashkil etish yanada yaxshi natijalarga erishish imkonini beradi. an'anaviy universitet ta'lim tizimiga nisbatan talabalarni o'rganishda.

Reyting tizimidan foydalanish talabaning semestr davomida yanada ritmik ishlashiga erishish imkonini beradi, shuningdek, talabalarining ijodiy faolligini rag'batlantirish orqali bilim faolligini faollashtiradi. Reytingni joriy etish fanlar mazmunini tuzish, turli darajadagi murakkablikdagi vazifalarni ishlab chiqish va hokazolar bo'yicha qo'shimcha ishlar tufayli o'qituvchilarning ish yukini oshirishga olib kelishi mumkin. Ammo bunday ish o'qituvchiga o'zining pedagogik imkoniyatlarini ochib berishga va o'quv jarayonini takomillashtirish bo'yicha o'z g'oyalarini amalga oshirishga imkon beradi.

Bizning fikrimizcha, ob'ektivligi bilan ajralib turadigan, o'qituvchining vaqtini tejaydigan, uni odatdagi ishlardan ko'proq ozod qiladigan va o'qitishning ijodiy qismiga ko'proq e'tiborni qaratishga imkon beradigan talabalar bilim va ko'nikmalarini sinovdan o'tkazish juda foydali bo'lishi mumkin. fanlarni bilim va ko'nikmalar darajasi bo'yicha yuqori darajada farqlash va reyting tizimini joriy etishda juda samarali bo'lib, amaliy mashg'ulotlar, individual va mustaqil ishlar uchun individual topshiriqlarni tanlash orqali o'quv jarayonini sezilarli darajada individuallashtirishga imkon beradi, har bir talabaning bilim olish tezligi va samaradorligi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, o'qitish va o'qitishni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlari o'quv jarayoniga tobora ko'proq kirib bormoqda, bu talabaga ma'lum bir fanni mustaqil o'rganish imkonini beradi va shu bilan birga materialni o'zlashtirish darajasini nazorat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib shuni ta'kidlaymizki, o'quv kursi, talabalarning tayyorgarlik darajasi va boshqa omillarni hisobga olgan holda talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishning o'ziga xos usullari va shakllari o'qituvchining ijodiy faoliyati jarayonida belgilanadi, shuning uchun ushbu tavsiyalar universal deb da'vo qilmang. Ularning maqsadi o'qituvchiga mustaqil ishni tashkil qilish uchun o'z ijodiy tizimini shakllantirishga yordam berishdir.

Zamonaviy jamiyatda zamonaviy o'qituvchining vazifalari keskin o'zgarib bormoqda. O'qituvchi passiv ob'ektlar emas, balki ta'lim jarayonining sub'ektlari bo'lgan talabalarning kognitiv, o'zgartiruvchi faoliyatining tashkilotchisiga aylanadi. Har qanday yangi mutaxassis o'z profilida fundamental bilim, kasbiy ko'nikma va ko'nikmalarga, yangi muammolarni hal qilish uchun ijodiy va tadqiqot faoliyati tajribasiga, ijtimoiy va baholash faoliyati tajribasiga ega bo'lishi kerak, chunki oliy ma'lumot insonning kasbiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillardan biridir. . Binobarin, shaxsning muvaffaqiyati va umuman, butun jamiyatning ijobiy rivojlanishi taklif etilayotgan oliy ta'lim sifatiga bevosita bog'liq. Ta'lim muvaffaqiyatining ko'rsatkichlaridan biri o'quvchilarning mustaqilligi bo'lib, bu o'quvchining ta'lim qiyinchiliklarini bartaraf etish jarayonida mustaqil fikr yuritishi va harakat qilishi uchun zarurdir. Shuning uchun talabalarning mustaqil ishlarini to'g'ri tashkil etish muvaffaqiyatli kelajak insonning asosiy omillaridan biridir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Rivojlanish va pedagogik psixologiya: matnlar / kompozitsiya va sharhlar. Shuare Marta O.M.:Moskva nashriyoti. un-ta, 2010. 262 b.
2. Rivojlanish va pedagogik psixologiya: darslik. nafaqa. M.V.Gamezo. M.: Ma'rifat, 2010. 144 b.
3. Rivojlanish va pedagogik psixologiya: darslik. nafaqa / M.V. Matyuxina, T.S. Mixalchik, N.F.Prokina va boshqalar; ostida qizil. M.V. Gamezo. M.: Ta'lim, 2013. 222 b.
4. Komarova T.S. O'qitish metodikasi. - Moskva: Ma'rifat, 2014. 160 b.
5. Kulagina I.Yu. Yosh psixologiyasi. M., 2012. 192 b.
6. Lixachev B.T. Pedagogika. Ma'ruza kursi: Pedagogika ta'lim muassasalari talabalari va IPK va FPC tinglovchilari uchun o'quv qo'llanma. M.: Prometey, Yurayt, 2013. 206 b.
7. Shapovalenko I.V. Yosh psixologiyasi. M.: Gardariki, 2012. 9 b.

8. Bahodir o'g'li I. M. Yoshlarning Ijtimoiy Faolligini Oshirish Jamiyat Rivojlanishining Omili Sifatida //Miasto Przyszłości. – 2022. – T. 24. – C. 521-523.

9. A'zamxonov S.X. TA'LIM JARAYONIDA O'QITUVCHI FAOLIYATINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

<https://bestpublication.org/index.php/ozf/article/view/1313/1272>

Vol. 1 No. 12 (2022): O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI 453-459-bet

10. A'zamxonov S.X. TA'LIM JARAYONIDA O'QITUVCHI FAOLIYATINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

<https://bestpublication.org/index.php/iq/article/view/1106/1058>

Vol. 2 No. 22 (2022): IJODKOR O'QITUVCHI 381-386-bet

11. A'zamxonov S.X. Inson kapitali bilan bog'liq tushunchalarning nazariy tahlili
<https://interonconf.org/index.php/den/article/view/2533>

Vol. 2 No. 20 (2023): PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS 247-254–bet

12. Azamkhanov Saidabzalkhan. MODERN CONCEPTS OF HUMAN CAPITAL MEASUREMENT

<https://farspublishers.org/index.php/ijessh/article/view/1527>

<https://zenodo.org/records/8003552#.ZHzkDnZByUk>

Том. 11 № 5 (2023 г.): ФИДЖЕИИ 2163-2169-bet

13. A'zamxonov Saidabzalxon Xasanboy o'g'li. (2023). TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM OLIHINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8413744>

200-205-bet

14. Azamkhanov Saidabzalkhan Hasanboy ogli. (2023). INDEPENDENT EDUCATION OF STUDENTS AS A FACTOR FOR IMPROVING THE QUALITY OF PROFESSIONAL TRAINING.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8413789> 102-108-bet

15. Аликариев Н.С., Аликариева А.Н. Олий таълим сифати менежменти тизимини ривожлантириш концепцияси//“Социология фанлари” (www.tadqiqot.uz\soci) электрон журнали. №1. – Тошкент, 2020. – Б. 7-18. DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2020-1/>

16. Kadirova Y. B. The Advantages of Improving Students' Civic Literacy in Building a Democratic State Governed by the Rule of Law //International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding. – 2021. – T. 8. – №. 5. – C. 469-473.

17. Isropilov m. b. the role of pr technologies in ensuring the sustainable development of society //Open Access Repository. – 2023. – T. 4. – №. 2. – C. 729-735.

18. Akhmedova F. Professional Education Pharmaceutical Personnel in Uzbekistan- Eastern European Scientific Journal, 2018